

eftir Jógvan Isaksen

At myrða við skrivaraborðið

Hugleiðingar um at skriva krimi

Edgar Allan Poe ger í greinini *The Philosophy of Composition* greiði fyrri, hvussu hann skrivaði »The Raven«. Hann vil vera við, at einki í yrkingini er tilvildarligt, at hon er sett saman upp á sama neyva hátt sum ein matematikkuppgáva. At hann legði fyrri við at avgera longdina, hvørjar kenslur teksturin skuldi vekja, at yrkingin skuldi hava niðurlag, og at hetta bara skuldi vera eitt orð. Síðani var at finna hetta orðið. Hann sigur seg skjótt at hava funnið út av, at

sjálfjóðið *o* og hjálfjóðið *r* skuldu við. Poe sigur síðani, at við hesum báðum bókstavum í huga, slepst illa undan orðinum *Nevermore*. Men hvør finnur upp á endurtaka hetta orð? Valla eitt menniskja. Hann kemur so fram til, at ein ravnur kann brúkast, og at ljóðini hóska væl til hendan fugl. (Í týðingini hjá Janusi Djurhuus, »Gorpurin«, verður »eingi ráð« brúkt fyrri *Nevermore*).

Í greinini gjøgnumgongur Poe »skapanssöguna« hjá yrkingini

við tí pástandi, at alt er medvitið sett saman. Heilt niður til minstu smálutir!

Mín pástandur er, at Poe spælir við lesaranum fyrri ikki at siga, at hann ger gjøldur við honum. Eg ivist ikki eitt vet í, at meginparturin av umráðingunum er komin fram undir skivingini - ikki av yrkingini, men av greinini. Sjálfandi er tað at skriva ein medvitin arbeiðsháttur, men alt er ikki avgjørt frammanundan, sum upphavsmaðurin til krimisöguna vil hevda. Hinvegin er

alt heldur ikki íblástur ella *andkomið*, sum tað eitur við einum í hesum føri hóskaði religiøsnum málburði. Teksturinn skrivar ikki seg sjálfan, men teir karmar, sum hövundurin frá byrjan setur upp, skapa ein logikk fyrri tekstinum, sum mugu yvirhaldast. Hesin logikkur kann so vera alt frá jarðbundin til garvillur, bara hann verður yvirhildin í síni egnu verð.

Poe leggur seg kortini ikki út í, hvussu lesarin skal lesa »The Raven«, og har er hann sambært Umberto Eco á beinari leið. Eco sigur, at um ein hövundur tolkar sitt egna verk, sum jú skal vera opið fyrri tolking, so var eingin grund til at skriva tað. Tað frægesta ein rithövundur kann gera, tá ið hann er liðugur at skriva, er at leggja seg at doyggja, tí so órógvur hann ikki tekstin!

Genesis

Fyrri mín egna part havi eg hvørki í hyggju at leggja meg at doyggja ella út í, hvussu minar bókur skulu lesast. Tað mugu fólk sjálvi um. Men eg kann siga eitt sindur frá sjálvari skivingini og nøkrum av hugleiðingunum í tí sambandinum.

Tá ið »Blíð er summarnátt á Føroyalandi« kom út fyrst í november 1990, helt Mentunargrunnur Studentafelagsins tíðindafund í Pæstastovu. Á tí fundinum segði eg, at bókin bleiv skrivað, tí eg hevði fingið eina teldu og skuldi læra at brúka hana. At eg ikki tordi at leggja fyrri við meira álvarsligum bókmentatílfari, tí at eg hevði høyrð so nógv um, at knappliga hvarv alt, sum í telduni var. Hetta er ein partur av sannleikanum, men ikki allur. Eg hevði áðrenn telduna spælt við tankanum um eina krimisøgu, men bert so dánt skrivað fyrsta kapitlið. Teldan koyrði avgjørt undir, tí hon lættir skivingina, men væntandi varð bókin komin kortini.

Á sama fundi segði eg eisini,

at teldan næstan skrivaði bókina fyrri meg. Hetta er heldur ikki satt. Eg sat og skrivaði í hundræðtals tímar, mangan út á náttina, og hetta við telduni var mest fyrri at taka fram, at tað gekk lættari, enn eg hevði roknað við. Haraftrat las eg í rúgvuvís av bókum um kavbátar, 2. Veraldarbardaga, Italia, seglskip. (Eg kann til stuttleika nevna, at fyrimyndin til skonnartina EVU úr Paraguay er SVANEN AV STOCKHOLM, stálskonartar bygð í Hernösand í 1906). Samanumtikið: eg brúkti eina rúgvu av tíð upp á at skriva »Blíð er summarnátt á Føroyalandi«, men tað var avgjørt eisini ein fragd. Hartil er tað ein ómetalig hjálp at duga at skriva blindskrivning. Tú skrivar næstan líka skjótt, sum tú hugsar; viðhvørt skjótari!

Krimisøga?

Hví eina krimi? Mær hevur altíð dánt krimisøgu væl, havi lisið nógvur, so har var eingin ivi. Tað, sum undraði meg sjálfan mest, var, at eg yvirhøvur hevði skrivað eina skaldsøgu. Áðrenn eg fór undir »Blíð er summarnátt« hevði eg bert hendingaferð hugsað um at skriva nakað skaldskaparkent, hóast eg var vanur at skriva um bókmentir. Ofta verður sagt, at øll okuntíð hava roynt at skriva yrkingar. Eg havi so aldrin í lívinum roynt at seta orð saman til yrkingar. Aldrin!

Tað byrjaði sum eitt spæl, og sum frá leið bleiv eitt kapitull skrivað fyrri og annað eftir, men eg hevði skrivað fleiri kapitull, áðrenn eg gjørdist greiður yvir, at eg var í ferð við at skriva eina skaldsøgu. Og alla tíðina var kenslan av spæli tað týðningarmesta.

Tá ið bókin so at enda var liðug, var eg als ikki vísur í, at nakar dugur var í henni. Eg sendi so einum vinmanni handritið til rættlestur og somuleiðis eitt eintak til pápa mín. Hvørki vinnaðurin ella pápi

